

ELMADAĞ ŞEHRENGİZİ

Nurşat BİÇER*

ÖZET

İbrahim Terzioğlu Türk kültürü, tarihi, şehircilik ve mimari alanlarında çalışmalarıyla tanınan bir araştırmacıdır. Terzioğlu araştırmacı kimliğinin yanında şair, yazar ve fotoğrafçı olarak da tanınmaktadır. Şehir kitapları geleneğini günümüzde sürdürmeye gayret eden bir kültür adamıdır. İbrahim Terzioğlu'nun hayatı ve "Elmadağ Şehrengizi" bu makalenin konusunu teşkil etmektedir. "Elmadağ Şehrengizi"nin biçim ve içeriği hakkında çeşitli bilgiler verilecektir.

Anahtar Kelimeler: İbrahim Terzioğlu, Elmadağ Şehrengizi, Mimari, Şehir.

ELMADAĞ ŞEHRENGİZİ

ABSTRACT

İbrahim Terzioğlu Turkish culture, history, architecture, urbanism and a researcher in the areas known for his work. Besides the identity of the researcher Terzioğlu poet, writer and photographer, also known as. Strive to maintain the tradition of books today that the city is a man of culture. İbrahim Terzioğlu's life and "Elmadağ Şehrengizi" constitutes the subject of this article. "Elmadağ Şehrengizi" will be given a variety of information about the format and content.

Keywords: İbrahim Terzioğlu, Elmadağ Şehrengizi, architecture, city.

İbrahim Terzioğlu'nun Hayatı

1964'te Erzurum'da doğan yazar, ilk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamlar. Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde akademik eğitimine başlar. 1986 yılında Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nden mezun olur.

Türkiye'de değişik vakıf eserlerinin restorasyonunda uygulayıcı olarak çalıştıktan sonra Moskova ve Roma'da milenyum restorasyonlarında incelemeler yapar. Özbekistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Kazakistan konulu fotoğraf sergileri açar. On beş yıl Keçiören Belediyesi'nde başkan yardımcısı olarak görev yapar.

Semra Alyılmaz, *İbrahim Terzioğlu ve "Keçiören Şehrengizi"* adlı makalesinde Terzioğlu'nun hayatı hakkında şu değerlendirmelerde bulunur:

Belediye Başkan yardımcısı olduğu yıllarda (15 yıl) Keçiören'in hem modern hem de tarihi bir kent hüviyeti taşımasında önemli katkılarda bulunur. Belediye tarafından inşa edilen her mimarî yapıda (başta Estergon Kalesi ve Estergon Türk Kültür Merkezi olmak üzere); parkta, bahçede, anıtta, heykelde, sanat eserinde, düzenlenen bilimsel toplantılarda Terzioğlu'nun mesleki ve sanatsal birikiminin, alın terinin, göz nurunun olduğu bir gerçektir.

* Arş. Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, elmek:nursatbicer@gmail.com.

Gecekondularla kaplı arazi kamulaştırılarak üzerine inşa edilen; farklı mimarî yapısı, ticaret alanları, müzesi, kafeteryası, restorantı, çevre düzenlemesiyle Keçiören'e ayrı bir değer katan ve sanatçıların, yazarların, şairlerin, milletvekillerinin, bakanların, devlet başkanlarının adeta buluşma / görüşme mekânı hâline gelen Estergon Türk Kültür Merkezi'nin yapımı sırasında Terzioğlu'nun İstanbul – Edirne - Semerkant – Kastamonu – Konya – Sivas – Kütahya – Bursa - Ankara arasında (sağlığını da hiçe sayarak) nasıl özveri ile çalıştığını yakın dostları her vesileyle dile getirmektedirler.

İbrahim Terzioğlu'nun Keçiören Belediyesi'ndeki yöneticiliği 2009 yılında Keçiören Belediyesi'ndeki yönetimin değişmesiyle sona erer.

2009 yılından itibaren Elmadağ Belediyesi'nde “uzman” olarak görev yapan Terzioğlu, arta kalan zamanını Türk Dünyası Mimarlık ve Şehircilik Kurultayları'nın düzenlenmesi, modern şehircilik ve geleceğin mimari yapılarının inşası, kültür ve sanat eserleriyle ilgili bilimsel kitaplara editörlük için sarf etmektedir (Alyılmaz, 2010).

İbrahim Terzioğlu'nun *Yürek Nefesi*, *Mavi Yıldız*, *Bakırdan Tenler*, *Bir Bulut Olsam* adlı şiir kitapları ve *Osmanlı Padişahları*, *Selçuklu Evleri*, *Keçiören Şehrengizi*, *Türk Dünyası Mimarlık Abideleri*, *Türk Dünyası Mimarlık ve Şehircilik Astana Kurultayı Bildiriler Kitabı* adlı eserleri bulunmaktadır. Türkiye ve Avrasya Yazarlar Birliği üyesi, Türkiye Mühendisler ve Mimarlar Birliği'nin Dış İlişkiler Koordinatörü ve Türk Dünyası Mimarlık ve Şehircilik Kurultayları Yürütme Kurulu üyesidir. Terzioğlu, evli ve üç çocuk babasıdır.

Şehrengiz Edebî Türü ve “Elmadağ Şehrengizi”

Şehrengiz sözcüğü Farsçadan alınmış bir kavram işaretidir. Farsça “şehr + engiz” sözcüklerinin birleşimiyle oluşmuş birleşik bir kavram işaretidir. Bu sözcük Türkçede özel bir anlam kazanarak bir şehrin / kentin güzelliklerini, tarihini, kültürünü anlatan kısa manzum eserlerin ortak adı olarak kullanılmıştır (Alyılmaz, 2010).

Türk edebiyatında XIV. yy.'nin ilk yarısında ortaya çıkan şehrengiz türünün ilk örnekleri Mesihî ve Zati'nin Edirne için yazmış oldukları eserlerdir. Edirne için kaleme alınan bu şehrengizlerin yazılış tarihleri ve hangisinin önce yazıldığı bilinmemektedir. Bununla beraber şehrengiz türünün Fars edebiyatı mı Türk edebiyatı mı kaynaklı olduğu da cevabı belirsiz sorulardandır. Bu soruya araştırmacılar değişik cevaplar vermişlerdir. Kimileri bu türün Türk edebiyatı kaynaklı olduğunu kabul ederken kimileri Fars edebiyatına ait olduğunu kabul etmişlerdir (Tıgılı, 2007).

Hem seyahatnameler ve gezi yazıları hem de şehirlerle ilgili her türlü eser, zaman içerisinde unutulmaya yüz tutan kültür öğelerini, insanların yaşayış biçimlerini, meydana getirdikleri sanat ürünlerini, adetlerini, inançlarını, gelenek ve göreneklerini sadece yazıldıkları dönemin insanına değil, sonraki nesillere de tanıtarak aktarma görevini üstlenen önemli belgelerdir (Canım, 1998).

Cumhuriyet döneminin ilk şehrengiz türündeki eseri Ahmet Hamdi Tanpınar'ın “*Beş Şehir*” adlı eseridir. Çeşitli çalışmalarıyla tanınan İbrahim Terzioğlu, şehrengiz alanında daha önce hazırlamış olduğu “*Keçiören Şehrengizi*” adlı eserinden sonra başkentimizin başka bir güzel ilçesi olan Elmadağ hakkında da büyük gayretler sonucunda “*Elmadağ Şehrengizi*” (Ark Yayınları, Ankara, 2010, 363 s.) adlı eserini çıkarmış bulunuyor. *Elmadağ Şehrengizi* adlı eser, kapak ve iç tasarımı, dizaynı, içeriği zenginleştiren fotoğraflarıyla bir bütünlük arz ederek okuyuculara görsel bir şölen sunmaktadır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

İbrahim Terzioğlu, “Elmadağ Şehrengizi”nin ön sözünde Elmadağ’ın tarihteki yerinden, sahip olduğu doğal güzelliklerden ve kültürel dokusundan bahsederek bu şehrengizi kaleme alma amacını açıklayarak bazı tasvirler yaparak ve Elmadağ’daki eserlerin insanlara tanıtılması gerektiğini şu sözlerle açıklamaktadır:

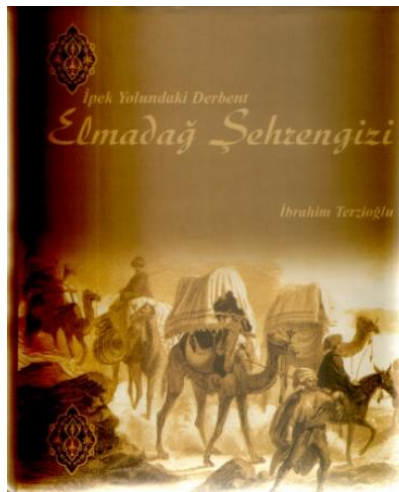
Yeşildere’de çıkarılan süt dolu memeleriyle dişi, yeşeliyle erkek aslan heykeli iki cinsiyeti bir bedende toplamış belki de dünyada tek eserdir. Binlerce yıl önce kusursuz bir işçilikle yapılan bu eser bir köyün meydanında değil, ülkenin en güzel müzesinde insanlığa tanıtılmalıydı.

...

Hasanoğlan’daki eğitim tesisleri bir zamanlar tarla ve harman yeriymiş. Kısa bir dönem halkın bu milletin çocuklarının bizzat alınteriyle yapılmıştı. Şimdilerde viran durumdaki bu yapılar bir el atılmasını beklemekte. Nüşret Suna’nın yaptığı Yavuz, Kanuni, Fatih, Şinasi, Mehmet Akif büstleri dağlardaki taşlar misali kına tutmuşlar. Habil ile Kabil kavgasından vazgeçilmeli bu eserlere sahip çıkılmalı. Ülkemizin en güzel ve en zengin bitki çeşitlerinin bulunduğu, başkentin burnunun dibindeki cennet misali buralar insanlığa anlatılmalı, tanıtılmalı.

Elmadağ’ın tarihi, kültürü, doğal güzellikleri ve seçkin simalarının bütün yönleriyle anlatıldığı bu eser, Elmadağ’ı tanımak isteyenlerin önüne engin ufuklar açmaktadır. Eser aşağıdaki bazı başlıklardan oluşmaktadır:

Elmadağ’ın Hikayesi (s. 15-17) bölümünde Elmadağ’ın genel tanıtımı yapılarak kültürel öğelere ait bilgiler verilmiştir. Elmadağ’da Düğün (s. 39-43) bölümünde Elmadağ’ın düğün geleneği, düğünlerde yapılan etkinlikler hakkında bilgiler verilmiştir. Hacer Biçer (s. 51-53), Asırlık Çınar; Lebibe Ölçer (s. 55-57) gibi bazı bölümlerde Elmadağ’ın önemli şahsiyetlerinin hayatlarından birer kesit sunularak bu kişiler tanıtılmıştır. İdris Dağı’na Yolculuk (s. 145-151) bölümünde Elmadağ yakınlarında bulunan İdris Dağı’na yapılan yolculuk esnasında gezilip görülen manzaralar ve yerler hakkında bilgiler verilmiştir. Elmadağ’ın Şehrül-Eminleri (s. 293-299) bölümünde geçmişten günümüze Elmadağ’da belediye başkanlığı yapan şahsiyetlerle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Arkeolojik Dönem (s. 300-304) bölümünde Elmadağ’da çıkarılan arkeolojik kalıntılarla birlikte Elmadağ’ın tarihi dönemlerine ışık tutulmuştur. Elmadağ’ın geçirmiş olduğu evreler, tarihi dönemlerdeki yaşantı biçimi ve kullanılan eşyalar hakkında bilgiler verilmiştir. Osmanlı Dönemi Kayıtlarında Elmadağ (s. 305-312) bölümünde Osmanlı arşivinde Elmadağ’la ilgili bulunan kayıtlardan örnekler sunularak Osmanlı dönemindeki Elmadağ’ın durumu hakkında veriler gösterilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

İbrahim Terzioğlu, Elmadağ'ın tarihi ve tarihte oynadığı rollere ilişkin bilgiler vererek düşüncesini desteklemek amacıyla bulunan arkeolojik kalıntılarla örnekler vermektedir. Bu konu hakkında şunları söylemektedir:

Elmadağımız önce Asi Yozgat sona Küçük Yozgat ve nihayet Elmadağ adını alır. İpek yolu üzerinde önemli bir karakol (Derbent) olan şehrimiz Hz. İsa'dan önce kurulmuş birçok medeniyete beşiklik yapmaktaydı. Bizler bu topraklara Malazgirt Zaferi'nin hemen ardından 1073'lü yıllarda yerleşmişiz. Büyük ticaret yolunda İdris Dağı ve Elmadağ arasındaki bu nokta güvenlik açısından çok önemli olduğu kesindi. İşte Selçuklular ve Osmanlılar güvenilir Türkmen boylarını buralara koruyucu olarak yerleştirmişlerdir.

Hemen her köyünde arkeolojik eserler bulunan memleketimiz geleneklerini gelişen ve değişen dünyamızda koruma mücadelesi vermektedir.

...

Elmadağ, Hattuşa başkenti olan Hitit krallığının içerisindeydi. Hitit, Roma, Bizans ve Selçuklu, Osmanlı eserleri bulunmaktadır. Hasanoğlan Mezar Buluntusu olan gümüş heykel Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesindedir ve M.Ö. 2100-2000 yılları eseridir. Demek ki Elmadağ'ın 4 bin yıllık bir tarihi vardır.

Elmadağ'ın Sarıkışla köyünde yaşayan insanların gelenek ve göreneklerinden kesitler sunmak için şu örnekler verilmektedir:

Sarıkışlalılar birbirine tutkun her işlerini imece usulü yaparlar, hiç kimse kendini bir başkasından üstün göremezmiş. Köyün ağası da, marabası da aynı tavadan aş yemiş. Düğünleri bir başka şaşaalı olurmuş. Koçlar, düveler, develer kesilir kara kazanlarda etler, ak kazanlarda pilavlar pişer, sini sini hoşmerimden helke helke ayranlar, şerbetler hazırlanmış.

Elmadağ'da çıkarılan arkeolojik kalıntılar ve bunların bazı özellikleri hakkında bilgiler verilerek Hasanoğlan Ana Tanrıçası şöylece betimlenir:

Bu miraslardan biri de Hasanoğlan köyünde bir temel kazısı yaparken gün yüzüne çıktı. Bu yaklaşık bir karış kadar gümüş bir heykeldi. Daha doğrusu heykelcikti. Başı çok sanatkârane altın plaka ile kaplanmış bedeninde aynı tarzda altın kuşaklar sarılı, ayak bileklerinde ise iki altın halhal vardı.

Hasanoğlan Ana-Tanrıçası günümüzde yaşayan Anadolu insanıyla bire bir örtüşür. Ana-Tanrıçaya bakıldığında alnına altın dizmiş, ayak bileklerine halhal takmış bir Anadolu kadını görmüş gibi olursunuz.

İbrahim Terzioğlu Elmadağ ve köylerini adım adım gezerek gezdiği, gördüğü yerleri ve insanları kendi diliyle anlatmaktadır. Yukarı Kamışlı hakkında birtakım bilgiler vererek şu betimlemeleri yapmaktadır:

Yukarı Kamışlı 210 yıllık bir köy. Dört hane olarak kurulmuş. Köyün yaşlısını sorduğumuzda çocuklar İso Dede dediler. İso Dede'ye bizi götürür müsünüz diyince de hemen arabaya atladılar. Günlerdir yağın yaz yağmuru her tarafın düzenini bozmuş fakat her taraf yaz sarısı olması gerekirken yemyeşil bir çift göz gibi insana bakmada. Evlerin büyük bir kısmı iki katlı beyaz badana ile boyanmış oldukça muntazam. Arabayla dev ağaçlı meydandan geçip İso Dede'nin evine doğru yol aldık.

İbrahim Terzioğlu, eserinde ayrıca, Elmadağ'ın tarihi dokusunu, doğal güzelliklerini, geçmişini, canlı tanıklarını yansıtan 69 fotoğraf, 9 tablo ve 22 arşiv belgesine yer vermiştir.

Turkish Studies

Kullanılan fotoğraflar anlatılan konuyla bağlantılı olarak özenle seçilerek kitabın ilgili bölümlerine eklenmiştir.

Yaptığı bu güzel çalışmayla unutulmaya yüz tutmuş birçok noktanın aydınlanmasına vesile olan “*Elmadağ Şehrengizi*” adlı eserinden dolayı İbrahim Terzioğlu’nu kutlar yapacağı değerli çalışmalarının artarak devam etmesini dileriz.

KAYNAKÇA

ALYILMAZ Semra, “İbrahim Terzioğlu ve “Keçiören Şehrengizi””, **Turkish Studies**, Volume 5/3 Summer (2010).

CANIM Rıdvan, **Şehir ve İnsan (Şehir İzlenimleri)**, İstanbul 1998.

TIĞLI Fatih, “Klâsik Türk Edebiyatında Şehrengiz Çalışmaları Hakkında Bibliyografya Denemesi”, **Turkish Studies**, Volume 2/4 (2007).

KARASOY Yakup-YAVUZ, “Orhan Nüvîsî ve “Sehrengîz-i İstanbul”u, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S. 20, Konya (2006), s. 1-20.